124.

124. Λεβαλλουά αιχμή

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (333/ΘΕΟΠ/90)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μέση Παλαιολιθική (130.000–40.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης λεπτόκοκκος, ερυθρωπός με κιτρινοπράσινες κηλίδες
Ακέραιη.
Μήκ. 0,069. Πλ. 0,031. Πάχ. 0,01.

Λεβαλλουά (τεχνική λιθοτεχνίας που αναπτύχθηκε κατά την παλαιολιθική περίοδο) αιχμή με δευτερογενή επεξεργασία κατά μήκος των πλευρών. Έχει αποσπασθεί από παλίνδρομο μονοπολικό λεβαλλουά πυρήνα με συγκλίνουσες αφαιρέσεις. Διατηρείται σε φρέσκια κατάσταση. Δεν καλύπτεται από εξωτερικό φλοιό. Η φτέρνα είναι δίεδρη και ο βολβός έξεργος, δηλωτικό της χρήσης λίθινου κρουστήρα κατά την κατάτμηση.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μέσης Παλαιολιθικής από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

Π.Ε.

124. Levallois point

Theopetra Cave Documentation and Education Center (333/ΘΕΟΠ/90)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Middle Paleolithic (130,000–40,000 years before present)
Fine-grained red radiolarite with yellow stains
Intact.
L. 0.069. W. 0.031. Th. 0.010.

Inner, retouched Levallois point detached from a recurrent unidirectional Levallois core with convergent dorsal scars. The butt is dihedral, and the bulb is pronounced, suggesting the use of a hard hammer during knapping.

Unpublished.

For preliminary information about the Theopetra Middle Palaeolithic chipped stone industries, see Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

P.E.

125.

125. Λίθινο οδοντωτό εργαλείο

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (295/ΘΕΟΠ/ 99)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μέση Παλαιολιθική (130.000–40.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, ερυθρωπός-μπεζ με πρασινωπά στίγματα
Ακέραιο.
Μήκ. 0,065. Πλ. 0,052. Πάχ. 0,013.

Οδοντωτό εργαλείο σε υπόβαθρο Λεβαλλουά φολίδας, η οποία έχει αποσπασθεί από παλίνδρομο κεντροφερή Λεβαλλουά πυρήνα, όπως συνάγεται από την παρουσία αντίστοιχων αποσπάσεων στη εξωτερική όψη. Η φτέρνα είναι επίπεδη, ο βολβός έξεργος και οι κυματώσεις στην εσωτερική όψη έντονες, δηλωτικά της χρήσης λίθινου κρουστήρα κατά την κρούση.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μέσης Παλαιολιθικής από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

Π.Ε.

125. Stone denticulate

Theopetra Cave Documentation and Education Center (295/ΘΕΟΠ/90)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Middle Paleolithic (130,000–40,000 years before present)
Fine-grained reddish-beige radiolarite with green stipples
Intact.
L. 0.065. W. 0.052. Th. 0.013.

Denticulate tool made on a Levallois flake which was removed from a recurrent centripetal Levallois core. The butt is plain, while the bulb of percussion and the ripples on the dorsal face are pronounced, indicating the use of a hard hammer during knapping.

Unpublished.

For preliminary information about the Theopetra Middle Palaeolithic chipped stone industries, see Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

P.E.

126.

126. Λεβαλλουά φολίδα

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (163/ΘΕΟΠ/99)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μέση Παλαιολιθική (130.000–40.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, αδιαφανής, μπεζ χρώματος
Τμήμα.
Μήκ. 0,066. Πλ. 0,04. Πάχ. 0,005.

Τμήμα Λεβαλλουά φολίδας χωρίς κάλυψη εξωτερικού φλοιού, αλλά με έντονα περιμετρικά σπασίματα λόγω της δράσης μετααποθετικών παραγόντων. Το απώτερο άκρο της φολίδας είναι σπασμένο. Η παρουσία προγενέστερων μονοπολικών, ευθύγραμμων αρνητικών δηλώνει ότι ο λιθοξόος μέχρι εκείνο το σημείο διατήρησε τον ίδιο προσανατολισμό του πυρήνα, δηλαδή αφαιρούσε φολίδες ή λεπίδες κατά μήκος της επιφάνειας επίκρουσης του πυρήνα και από το ίδιο επίπεδο επίκρουσης. Η φτέρνα της φολίδας είναι πολυεδρική, χαρακτηριστικός τύπος σε Λεβαλλουά αποκρούσματα, καθώς εξασφαλίζει ελεγχόμενη λάξευση. Ο βολβός είναι έξεργος, ενώ στο σημείο αυτό έχει αποσπασθεί και μια μικρή φολίδα λόγω πίεσης από τη χρήση σκληρού κρουστήρα.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μέσης Παλαιολιθικής από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

Π.Ε.

126. Levallois flake

Theopetra Cave Documentation and Education Center (163/ΘΕΟΠ/99)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Middle Paleolithic (130,000–40,000 years before present)
Opaque beige radiolarite
Fragment.
L. 0.066. W. 0.04. Th. 0.005.

Levallois flake with no cortex but with intense crushing along the edges due to post-depositional processes. The distal end is broken and missing. Unidirectional dorsal removal scars indicate that the flake was detached from a Levallois linear recurrent core. The butt of the flake is facetted, which is typical of Levallois flaking as it allows better control of removals during knapping. The bulb of percussion is pronounced and displays scars, which suggests the use of a hard hammer during knapping.

Unpublished.

For preliminary information about the Theopetra Middle Palaeolithic chipped stone industries, see Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

P.E.

127.

127. Λεβαλλουά φολίδα

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (210/ΘΕΟΠ/99)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μέση Παλαιολιθική (130.000–40.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, αδιαφανής, μπεζ και ερυθρωπού χρώματος
Σπασμένη στο απώτερο άκρο.
Μήκ. 0,05. Πλ. 0,032. Πάχ. 0,005.

Λεβαλλουά φολίδα χωρίς υπολείμματα φλοιού. Δεν φέρει δευτερογενή επεξεργασία. Προέρχεται πιθανότατα από πυρήνα ευθύγραμμης μονοπολικής κατάτμησης, ενώ οι πλευρικές κεντροφερείς αφαιρέσεις σκόπευαν στη διατήρηση της κυρτότητας του επιφάνειας επίκρουσης. Η φτέρνα είναι επίπεδη και ο βολβός έξεργος, δηλωτικό της χρήσης λίθινου κρουστήρα κατά την κρούση.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μέσης Παλαιολιθικής από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

Π.Ε.

127. Levallois flake

Theopetra Cave Documentation and Education Center (210/ΘΕΟΠ/99)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Middle Paleolithic (130,000–40,000 years before present)
Fine-grained opaque reddish-beige radiolarite
Broken, with the distal end missing.
L. 0.05. W. 0.032. Th. 0.005.

Unretouched Levallois flake with no cortex, possibly detached from a recurrent unidirectional core. The presence of centripetal scars around the periphery of the flake points to the maintenance of the core flaking surface convexity. The butt is plain, and the bulb is pronounced, indicating the use of a hard hammer during knapping.

Unpublished.

For preliminary information about the Theopetra Middle Palaeolithic chipped stone industries, see Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

P.E.

128.

128. Λεβαλλουά αιχμή

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (327/ΘΕΟΠ/91)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μέση Παλαιολιθική (130.000–40.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, αδιαφανής ερυθρωπός, με διέλευση πρασινωπής ταινίας
Ακέραιη.
Μήκ. 0,056. Πλ. 0,041. Πάχ. 0,012.

Ακέραια Λεβαλλουά αιχμή χωρίς δευτερογενή επεξεργασία. Στην εξωτερική όψη διακρίνονται τα αρνητικά από προηγούμενες αφαιρέσεις μονοπολικών ευθύγραμμων αποσπάσεων με συγκλίνουσα κατεύθυνση. Η φτέρνα είναι πολυεδρική, στοιχείο που απαντάται συχνά στη λεβαλλουά μέθοδο παραγωγής αποκρουσμάτων καθώς εξασφαλίζει ελεγχόμενη λάξευση.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μέσης Παλαιολιθικής από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

Π.Ε.

128. Levallois point

Theopetra Cave Documentation and Education Center (210/ΘΕΟΠ/99)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Middle Paleolithic (130,000–40,000 years before present)
Fine-grained opaque red radiolarite, bisected by a green band
Intact.
L. 0.056. W. 0.041. Th. 0.012.

Intact unretouched Levallois flake with unidirectional convergent dorsal scars. The butt of the flake is facetted, which is typical of Levallois flaking as it allows better control of removals during knapping.

Unpublished.

For preliminary information about the Theopetra Middle Palaeolithic chipped stone industries, see Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

P.E.

129.

129. Λίθινος κρουστήρας (;)

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (305/ΘΕΟΠ/99)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μέση Παλαιολιθική (130.000–40.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, αδιαφανής ερυθρωπός, με ασβεστολιθικά εγκλείσματα
Θραύσμα.
Μήκ. 0,063. Πλ. 0,047. Πάχ. 0,011.

Θραύσμα κυλισμένης κροκάλας που πιθανότατα έχει χρησιμοποιηθεί ως κρουστήρας βάσει των πολλών και έντονων χτυπημάτων στην περιοχή του εξωτερικού φλοιού.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μέσης Παλαιολιθικής από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

Π.Ε.

129. Stone percussor (?)

Theopetra Cave Documentation and Education Center (305/ΘΕΟΠ/99)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Middle Paleolithic (130,000–40,000 years before present)
Opaque red radiolarite with limestone inclusions
Fragment.
L. 0.063. W. 0.047. Th. 0.011.

Fragment of a rolled nodule, possibly used as a hammer, based on the presence of intense crushing and pitting of the outer cortical surface.

Unpublished.

For preliminary information about the Theopetra Middle Palaeolithic chipped stone industries, see Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

P.E.

130.

130. Λεβαλλουά αιχμή με δευτερογενή επεξεργασία

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (254/ΘΕΟΠ/99)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μέση Παλαιολιθική (130.000–40.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, αδιαφανής μπεζ
Ακέραιη.
Μήκ. 0,054. Πλ. 0,023. Πάχ. 0,008.

Λεβαλλουά αιχμή με δευτερογενή επεξεργασία κυρίως στην αριστερή πλευρά. Έχει αποσπασθεί από πυρήνα παλίνδρομης, ευθύγραμμης μονοπολικής κατάτμησης. Η φτέρνα είναι πολυεδρική και ο βολβός έξεργος, δηλωτικός της χρήσης σκληρού κρουστήρα κατά την κρούση.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μέσης Παλαιολιθικής από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

Π.Ε.

130. Retouched Levallois point

Theopetra Cave Documentation and Education Center (254/ΘΕΟΠ/99)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Middle Paleolithic (130,000–40,000 years before present)
Fine-grained opaque beige radiolarite
Intact.
L. 0.054. W. 0.023. Th. 0.008.

Levallois point with retouch, mainly along the left side. Detached from a linear unidirectional core, the butt is facetted, and the bulb is pronounced, suggesting the use of a hard hammer during knapping.

Unpublished.

For preliminary information about the Theopetra Middle Palaeolithic chipped stone industries, see Panagopoulou 1999. Παναγοπούλου 2000.

P.E.

131.

131. Φολίδα

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (177/ΘΕΟΠ/98)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Ανώτερη Παλαιολιθική (40.000–10.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, αδιαφανής ερυθρωπός
Ακέραιη.
Μήκ. 0,071. Πλ. 0,037. Πάχ. 0,012.

Ακέραια φολίδα χωρίς δευτερογενή επεξεργασία, η οποία σώζει στην αριστερή πλευρά της τμήμα του εξωτερικού φλοιού, η λεία επιφάνεια του οποίου δηλώνει ότι η πρώτη ύλη είχε τη μορφή κροκάλας σχετικώς κυλισμένης. Στο εγγύτερο τμήμα η φτέρνα είναι επίπεδη και πλατιά και ο βολβός έξεργος. Στον βολβό διακρίνεται επίσης το αρνητικό φολίδας, δηλωτικό της χρήσης σκληρού κρουστήρα κατά τη διαδικασία κρούσης.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Ανώτερης Παλαιολιθικής από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Adam 1999b. Αδάμ 2000.

Π.Ε.

131. Stone flake

Theopetra Cave Documentation and Education Center (177/ΘΕΟΠ/98)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Upper Paleolithic (40,000–10,000 years before present)
Fine-grained opaque red radiolarite
Intact.
L. 0.071. W. 0.037. Th. 0.012.

Intact flake blank with no retouch. On the left side is remnant cortex, the smooth surface of which indicates that the nodule was weakly rolled. The butt is flat and wide, and the bulb of percussion is pronounced. A small negative flake scar is visible on the bulb, indicative of the use of a hard hammer during the knapping process.

Unpublished.

For general information regarding the Upper Paleolithic stone tools from Theopetra, see Adam 1999b. Αδάμ 2000.

P.E.

132.

132. Λίθινη λεπίδα

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (161/ΘΕΟΠ/98)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Ανώτερη Παλαιολιθική (40.000–10.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, αδιαφανής ερυθρωπός
Ακέραιη.
Μήκ. 0,059. Πλ. 0,014. Πάχ. 0,006.

Ακέραια λεπίδα με ελαφρώς συστραμμένο προφίλ. Στην εξωτερική όψη διακρίνονται δύο μεγάλες προγενέστερες αποσπάσεις μονοπολικής κατεύθυνσης και αρκετές μικρότερες, ιδιαίτερα στην περιοχή του εγγύτερου άκρου. Στην εσωτερική όψη στην περιοχή του βολβού παρατηρείται το αρνητικό μιας μικρής φολίδας που δημιουργήθηκε ταυτόχρονα με την απόσπαση του κυρίως αποκρούσματος λόγω της χρήσης σκληρού κρουστήρα. Η παρουσία προγενέστερων μονοπολικών αρνητικών δηλώνει ότι ο λιθοξόος μέχρι εκείνο το σημείο διατήρησε τον ίδιο προσανατολισμό του πυρήνα, δηλαδή αφαιρούσε φολίδες ή λεπίδες προς την ίδια κατεύθυνση.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Ανώτερης Παλαιολιθικής από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Adam 1999b. Αδάμ 2000.

Π.Ε.

132. Stone blade

Theopetra Cave Documentation and Education Center (161/ΘΕΟΠ/98)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Upper Paleolithic (40,000–10,000 years before present)
Fine-grained opaque red radiolarite
Intact.
L. 0.059. W. 0.014. Th. 0.006.

Intact blade with a slightly twisted profile. On the dorsal surface, there are negative scars from two earlier large removals in the same direction, along with several smaller ones, especially in the area around the proximal. On the upper ventral surface, superimposed on the bulb of percussion, is a small flake scar, which was created simultaneously as the blade was detached. Traces such as these indicate that the blade was probably removed using a hard hammer. The presence of earlier unipolar scars on the dorsal surface indicates that the knapper had held the core in the same orientation, removing flake or blade blanks from the same platform.

Unpublished.

For general information regarding the Upper Paleolithic stone tools from Theopetra, see Adam 1999b. Αδάμ 2000.

P.E.

133.

133. Λίθινη λεπίδα

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (172/ΘΕΟΠ/98)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μεσολιθική (9.000–8.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, ερυθρωπός με πράσινες φλέβες
Θραύσμα
Μήκ. 0,035. Πλ. 0,01. Πάχ. 0,005.

Λεπίδα σπασμένη στο εγγύτερο άκρο. Στη εξωτερική όψη, στην περιοχή του εγγύτερου άκρου, διακρίνονται αλλεπάλληλα βαθμιδωτά μονοπολικά αποκρούσματα, δηλωτικά της συνεχούς προσπάθειας του λιθοξόου να αφαιρέσει αποκρούσματα από το συγκεκριμένο επίπεδο κρούσης. Πιθανότατα η συγκεκριμένη λεπίδα να αποσκοπούσε στην απαλλαγή του πυρήνα από το τμήμα αυτό της επιφάνειας κατάτμησης με τα ανεπιθύμητα αποκρούσματα.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μεσολιθικής περιόδου από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Adam 1999b. Αδάμ 2000.

Π.Ε.

133. Stone blade

Theopetra Cave Documentation and Education Center (172/ΘΕΟΠ/98)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Mesolithic (9,000–8,000 years before present)
Fine-grained red radiolarite traversed by green veins
Broken.
L. 0.035. W. 0.01. Th. 0.005.

Broken blade, missing the proximal end. On the dorsal surface and close to the missing end are traces of step fractures. These occur when the blank being removed, in this case a blade, snaps only part of the way down the full L. of the core. It is likely that this particular blade was removed in an attempt to rejuvenate the core by getting rid of these steps.

Unpublished.

For general information regarding the Upper Paleolithic stone tools from Theopetra, see Adam 1999b. Αδάμ 2000.

P.E.

134.

134. Λίθινη λεπίδα

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (1011/ΘΕΟΠ/95)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μεσολιθική (9.000–8.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, αδιαφανής ερυθρωπός
Ακέραιη.
Μήκ. 0,071. Πλ. 0,037. Πάχ. 0,012.

Ακέραιη λεπίδα χωρίς δευτερογενή επεξεργασία, η οποία πιθανότατα σώζει στη δεξιά πλευρά της τμήμα του εξωτερικού φλοιού.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μεσολιθικής περιόδου από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Adam 1999b. Αδάμ 2000.

Π.Ε.

134. Stone blade

Theopetra Cave Documentation and Education Center (1011/ΘΕΟΠ/95)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Mesolithic (9,000–8,000 years before present)
Opaque fine-grained red radiolarite
Intact.
L. 0.071. W. 0.037. Th. 0.012.

Intact and unretouched blade blank, with remnant cortex on the dorsal right side.

Unpublished.

For general information regarding the Upper Paleolithic stone tools from Theopetra, see Adam 1999b. Αδάμ 2000.

P.E.

135.

135. Λίθινη λεπίδα

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (169/ΘΕΟΠ/93)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μεσολιθική (9.000–8.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, αδιαφανής ερυθρωπός
Ακέραιη.
Μήκ. 0,055. Πλ. 0,048. Πάχ. 0,007.

Λεπίδα με αρνητικά μονοπολικής κατάτμησης. Διατηρείται φρέσκια, χωρίς μεταναποθετικές αλλοιώσεις. Η φτέρνα είναι μικρή και επίπεδη και ο βολβός μικρός αλλά έξεργος, δηλωτικό της χρήσης σκληρού κρουστήρα κατά την κρούση.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μεσολιθικής περιόδου από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Adam 1999b. Αδάμ 2000.

Π.Ε.

135. Stone blade

Theopetra Cave Documentation and Education Center (169/ΘΕΟΠ/93)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Mesolithic (9,000–8,000 years before present)
Opaque fine-grained red radiolarite
Intact.
L. 0.055. W. 0.048. Th. 0.007.

Unretouched blade blank with negative dorsal scars pointing to previous unipolar removals. In fresh condition and with no traces of post-depositional damage, the butt is small and flat, and the bulb of percussion is pronounced, suggesting that it was removed from the core using a hard hammer.

Unpublished.

For general information regarding the Upper Paleolithic stone tools from Theopetra, see Adam 1999b. Αδάμ 2000.

P.E.

136.

136. Λίθινη μικρολεπίδα

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (172/ΘΕΟΠ/93)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μεσολιθική (9.000–8.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, αδιαφανής ερυθρωπός
Ακέραιη.
Μήκ. 0,048. Πλ. 0,019. Πάχ. 0,007.

Μικρολεπίδα με υπέρβαση, δηλαδή με το απώτερο άκρο σε κύρτωση. Τέχνεργα αυτής της μορφολογίας συχνά στοχεύουν στην ανανέωση του επιπέδου επίκρουσης του πυρήνα που βρίσκεται σε ακριβώς αντίθετη θέση από αυτό από το οποίο χτυπήθηκε το συγκεκριμένο απόκρουσμα. Στο απώτερο άκρο σώζεται τμήμα της αντίθετης επιφάνειας επίκρουσης. Η μικρολεπίδα διατηρείται σε φρέσκια κατάσταση χωρίς μετααποθετικές αλλοιώσεις. Η φτέρνα είναι μικρή και επίπεδη και ο βολβός μικρός αλλά έξεργος, δηλωτικό της χρήσης σκληρού κρουστήρα κατά την κρούση.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μεσολιθικής περιόδου από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Adam 1999b. Αδάμ 2000.

Π.Ε.

136. Stone bladelet

Theopetra Cave Documentation and Education Center (172/ΘΕΟΠ/93)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Mesolithic (9,000–8,000 years before present)
Opaque fine-grained red radiolarite
Intact.
L. 0.048. W. 0.019. Th. 0.007.

Small overshot blade blank (bladelet). Overshot pieces are those where the distal end of the removal has a pronounced curve, following the bottom profile of the core. In some cases, pieces like these were deliberately removed to rejuvenate the opposing striking platform, as in the case of this bladelet. In fresh condition and with no traces of post-depositional damage, the butt is small and flat, and the bulb of percussion is pronounced, suggesting that it was removed from the core using a hard hammer.

Unpublished.

For general information regarding the Upper Paleolithic stone tools from Theopetra, see Adam 1999b. Αδάμ 2000.

P.E.

137.

137. Λίθινη μικρολεπίδα

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (92/ΘΕΟΠ/88)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μεσολιθική (9.000–8.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, αδιαφανής ερυθρωπός
Ακέραιη.
Μήκ. 0,046. Πλ. 0,019. Πάχ. 0,006.

Μικρολεπίδα με υπέρβαση και με αρνητικά διπολικής κατάτμησης. Στο απώτερο άκρο σώζεται τμήμα της αντίθετης επιφάνειας επίκρουσης. Διατηρείται φρέσκια, χωρίς μετααποθετικές αλλοιώσεις. Η φτέρνα είναι μικρή και επίπεδη και ο βολβός μικρός αλλά έξεργος. Έντονες είναι και οι κυματώσεις στην εσωτερική όψη, κυρίως στο τμήμα του εγγύτερου άκρου.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μεσολιθικής περιόδου από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Adam 1999b. Αδάμ 2000.

Π.Ε.

137. Stone bladelet

Theopetra Cave Documentation and Education Center (92/ΘΕΟΠ/88)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Mesolithic (9,000–8,000 years before present)
Opaque fine-grained red radiolarite
Intact.
L. 0.046. W. 0.019. Th. 0.006.

Small overshot blade blank (bladelet), with negative scars on the dorsal surface pointing to previous bipolar removals. At the distal end, part of the opposing platform is preserved. In fresh condition and with no traces of post-depositional damage, the butt is small and flat, and the bulb of percussion is pronounced, suggesting that it was removed from the core using a hard hammer. There are pronounced undulations on the ventral surface, mainly at the proximal end.

Unpublished.

For general information regarding the Upper Paleolithic stone tools from Theopetra, see Adam 1999b. Αδάμ 2000.

P.E.

138.

138. Λίθινο λεπιδόμορφο απόκρουσμα

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (1003/ΘΕΟΠ/95)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μεσολιθική (9.000–8.000 χρόνια πριν από σήμερα)
Ραδιολαρίτης, λεπτόκοκκος, αδιαφανής ερυθρωπός Θραύσμα.
Μήκ. 0,025. Πλ. 0,007. Πάχ. 0,003.

Καμμένο θραύσμα λεπιδόμορφου αποκρούσματος σπασμένου κατά μήκος και στο εγγύτερο άκρο.

Αδημοσίευτο.

Για γενικές πληροφορίες σχετικά με τις λιθοτεχνίες της Μεσολιθικής περιόδου από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Adam 1999b. Αδάμ 2000.

Π.Ε.

138. Stone blade-like flake

Theopetra Cave Documentation and Education Center (1003/ΘΕΟΠ/95)
Provenance: Theopetra cave, Trikala
Mesolithic (9,000–8,000 years before present)
Opaque fine-grained red radiolarite
Broken
L. 0.025. W. 0.007. Th. 0.003.

Burnt fragment of a blade, broken longwise and at the proximal end.

Unpublished.

For general information regarding the Upper Paleolithic stone tools from Theopetra, see Adam 1999b. Αδάμ 2000.

P.E.

139.

139. Χρυσό δακτυλιόσχημο περίαπτο (αντίγραφο)

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Τελική Νεολιθική (το πρωτότυπο περίαπτο χρονολογείται στο 4500–3300/3100 π.Χ.)
Ακέραιο.
Ύψ. 0,034. Διάμ. 0,023. Βάρος (πρωτοτύπου) 6,9.

Χρυσό δακτυλιόσχημο περίαπτο –ειδώλιο. Αποτελείται από έναν συμπαγή δακτύλιο με μεγάλο κεντρικό άνοιγμα και ένα λεπτότερο τραπεζιόσχημο στέλεχος με διαμπερή οπή ανάρτησης. Αντικείμενα αυτού του τύπου είναι ευρέως γνωστά από το νεκροταφείο της Βάρνας στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας στη Βουλγαρία, αλλά και από πολλές περιοχές των Βαλκανίων, της Κεντρικής Ευρώπης και της Μικράς Ασίας. Στον Αιγαιακό κόσμο έχουν βρεθεί αρκετά παραδείγματα φτιαγμένα κυρίως από χρυσό, αλλά και από ασήμι, λίθο, κόκαλο, πηλό και όστρεο, ενώ το σχήμα συναντάται ως διακοσμητικό μοτίβο στη γραπτή κεραμική της Νεότερης Νεολιθικής (φάση «Κλασικού Διμηνίου»). Θεωρείται γενικά ότι τα συγκεκριμένα κοσμήματα αποδίδουν με σχηματοποιημένο τρόπο την ανθρώπινη μορφή και έχουν ερμηνευθεί ως αντικείμενα συμβολικού χαρακτήρα. Η ευρεία διάδοση του τύπου, πάντως, σε πολλές περιοχές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μικράς Ασίας αποδεικνύει ότι μεταξύ των νεολιθικών κοινοτήτων είχε αναπτυχθεί, ειδικά προς το τέλος της περιόδου, εκτεταμένο δίκτυο ανταλλαγών και ιδεολογικών επαφών, πιθανότατα μέσω των ποτάμιων και θαλάσσιων οδών.

Δημακοπούλου 1998α, 63, αρ. 57 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 202, εικ. 14.20.3. Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 55, 174, αρ. 23, πίν. 2.21, 34.23. Για τα γνωστά παραδείγματα του τύπου από τον ελλαδικό χώρο και για σχετική βιβλιογραφία, βλ. Skafida 2008, 520–521. Για το ζήτημα της προέλευσης του τύπου και την πιθανή χρήση των περίαπτων – ειδωλίων, βλ. Δημακοπούλου 1998β, 17. Kyparissi-Apostolika 2008, 301-302 και 2018, 228–230. Για τον τρόπο κατασκευής των συγκεκριμένων αντικειμένων, βλ. πρόσφατα Martin 2021.

Μ.Κ.

139. Gold ring shaped pendant (copy)

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Final Neolithic (the original object is dated to between 4500–3300/3100 BC)
Intact.
H. 0.034. Diam. 0.023. Weight (of the original) 6.9.

Copy of the gold ring-shaped pendant or figurine (no. 142/ΘΕΟΠ/95), exhibited at the Theopetra Cave Documentation and Education Center. It consists of a solid ring with a large central opening and a thinner trapezoidal stem with a through-hole for suspension. Objects of this type are widely known from the Varna cemetery on the Black Sea coast in Bulgaria and many sites in the Balkans, Central Europe, and Anatolia. In the Aegean world, several examples have been found made mainly of gold but also of silver, stone, bone, clay, and shell, while the shape is found as a decorative motif in the painted pottery of the Late Neolithic (Classical Dimini phase). It is generally considered that these pieces of jewelry depict humans in a stylized way and have been interpreted as objects of a symbolic nature. However, its widespread use in many areas of south-eastern Europe and Anatolia indicates that an extensive exchange network and ideological contacts had developed between Neolithic communities, especially towards the end of the period, probably via river and sea routes.

Δημακοπούλου 1998α, 63, n. 57 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 202, fig. 14.20.3. Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 55, 174, n. 23, pl. 2.21, 34.23. For examples of this type from Greece and relevant bibliography, see Skafida 2008, 520-521. Regarding the provenance of these types and their possible use as pendant-figurines, see Δημακοπούλου 1998β, 17. Kyparissi-Apostolika 2008, 301-302. Kyparissi-Apostolika 2018, 228-230. Regarding the production of this specific object, see Martin 2021.

Μ.Κ.

140.

140. Λίθινο ανθρωπόμορφο περίαπτο

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (264/ΘΕΟΠ/95)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Τελική Νεολιθική (4500–3300/3100 π.Χ.)
Λίθος μαύρου χρώματος
Ακέραιο.
Ύψ. 0,053. Μέγ. πάχ. 0,025.

Λίθινο περίαπτο που πιθανότατα αποδίδει σχηματοποιημένη ανθρώπινη μορφή. Έχει επίπεδη βάση, αμφικωνικό σώμα και μακρύ, σχεδόν κυλινδρικό λαιμό με επίπεδη απόληξη, κοντά στην οποία υπάρχει διαμπερής κυκλική οπή για ανάρτηση. Ο μισός λαιμός και το σώμα του περίαπτου φέρουν εγχάρακτη διακόσμηση τεθλασμένων γραμμών, ενώ αβαθής κυκλική οπή στο σώμα ίσως δηλώνει ομφαλό. Ο τύπος του συγκεκριμένου αντικειμένου δεν είναι γνωστός από άλλες θέσεις του ελλαδικού χώρου και φαίνεται ότι έχει βαλκανική προέλευση. Παρόμοιο αντικείμενο από τη χαλκολιθική φάση (II) του Maliq στην Αλβανία έχει ερμηνευθεί ως ομοίωμα αγγείου, κάτι που θα μπορούσε να ισχύει και για το παράδειγμα της Θεόπετρας. Πρόκειται, οπωσδήποτε, για μοναδικό και πολύτιμο αντικείμενο, το οποίο ίσως αποτελούσε σύμβολο κύρους για τον κάτοχό του.

Δημακοπούλου 1998α, 69, αρ. 81 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 202-203, εικ. 14.20.4. Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 56–57, 174, αρ. 22, πίν. 2.22, 34.22. Για τη συζήτηση σχετικά με την ερμηνεία του αντικειμένου, βλ. Kyparissi-Apostolika 2008, 302–303. Kyparissi-Apostolika 2018, 228.

Μ.Κ.

140. Stone anthropomorphic pendant

Theopetra Cave Documentation and Education Center (264/ΘΕΟΠ/95)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Final Neolithic (4500–3300/3100 BC)
Black stone
Intact.
H. 0.053. Max. Th. 0.025.

Stone pendant probably depicting a stylized human form. It has a flat base, a biconical body and a long, almost cylindrical neck with a flat end, near to which there is a circular through-hole for suspension. Half of the neck and body of the pendant have incised decoration of jagged lines, while a shallow circular hole in the body may indicate a navel. The type of this object is not known from other sites in Greece and is probably of Balkan origin. A similar object from the Chalcolithic phase (II) of Maliq in Albania has been interpreted as a vase model, an interpretation that could also be applied to the Theopetra example. It is certainly a unique and valuable object, which may have been a symbol of its owner's prestige.

Δημακοπούλου 1998α, 69, n. 81 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 202-203, fig. 14.20.4. Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 56-57, 174, n. 22, pl. 2.22, 34.22. For a discussion of the interpretation of this object, see Kyparissi-Apostolika 2008, 302-303. Kyparissi-Apostolika 2018, 228.

Μ.Κ.

141.

141. Λίθινο φαλλόσχημο περίαπτο

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (205β/ΘΕΟΠ/95)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Μελανός στεατίτης
Σχεδόν ακέραιο, σπασμένο στην κορυφή.
Ύψ. 0,029. Μέγ. πάχ. 0,02.

Φαλλόσχημο περίαπτο. Οι ανατομικές λεπτομέρειες αποδίδονται φυσιοκρατικά. Έχει επίπεδη βάση, ενώ στη σπασμένη από παλιά κορυφή σώζεται το υπόλοιπο διαμπερούς οπής για την ανάρτηση του αντικειμένου. Χαμηλότερα διακρίνονται ίχνη προσπάθειας εκ νέου διάτρησης του περίαπτου και στις δύο πλευρές του, η οποία όμως δεν ολοκληρώθηκε. Η επιφάνεια είναι επιμελώς λειασμένη.

Οι πρώτες παραστάσεις φαλλών εμφανίζονται ήδη από τις αρχές της Ανώτερης Παλαιολιθικής και οι απεικονίσεις του θέματος συνεχίζονται αδιάκοπα σε όλες τις εποχές και σε όλους τους πολιτισμούς. Στη Νεολιθική περίοδο του ελλαδικού χώρου δεν συνηθίζεται η αποσπασματική απεικόνιση μελών του ανθρωπίνου σώματος, στις σπάνιες όμως περιπτώσεις που αυτό συμβαίνει, τα αντικείμενα είναι συνήθως φτιαγμένα από λίθο και έχουν οπή ανάρτησης, όπως στο παράδειγμα της Θεόπετρας. Η δήλωση τμημάτων του σώματος ή μεμονωμένων μελών στη νεολιθική ειδωλοπλαστική ερμηνεύεται γενικά ως συμβολισμός του μέρους αντί του όλου (pars pro toto). Σε κάθε περίπτωση,

141. Stone phallus-shaped pendant

Theopetra Cave Documentation and Education Center (205β/ΘΕΟΠ/95)
Provenance: Theopetra cave, Trikala
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Black steatite
Almost intact, broken on the top.
H. 0.029. Max. Th. 0.02.

Phallus-shaped pendant with anatomical details naturalistically modelled. It has a flat base, and the remains of a through-hole for hanging the pendant are preserved on the old broken top. Lower down, there are traces of an attempt to re-drill the pendant. The surface is thoroughly polished. Early representations of the phallus appeared during the Upper Paleolithic and continued uninterrupted throughout the ages and in all cultures. During the Neolithic period in Greece, fragmentary depictions of human body parts were uncommon, but the few that have been found were usually made of stone and had a suspension hole, as in the Theopetra example. The depiction of body parts or individual limbs in Neolithic figurines is generally interpreted as symbolic, based on the part rather than the whole (*pars pro toto*). It seems likely that objects such as this phallus-shaped pendant had a special symbolic character, i.e., they directly reflect the ideology of Neolithic people.

141.

φαίνεται πιθανό ότι αντικείμενα όπως το φαλλόσχημο περίαπτο από το σπήλαιο Θεόπετρας είχαν κάποιον ιδιαίτερο, συμβολικό χαρακτήρα, σχετίζονταν δηλαδή άμεσα με την «ιδεολογία» του νεολιθικού ανθρώπου.

Δημακοπούλου 1998α, 69, αρ. 79 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 203, εικ. 14.20.5. Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 58, 174, αρ. 24, πίν. 2.24, 33.24.

Για παρόμοια λίθινα φαλλόσχημα περίαπτα από το σπήλαιο Σκοτεινής Θαρρουνίων στην Εύβοια και το σπήλαιο Κίτσου στο Λαύριο, βλ. Δημακοπούλου 1998α, 68–69, αρ. κατ. 77–78 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Για πιθανές ερμηνείες των φαλλόσχημων αντικειμένων της νεολιθικής περιόδου, βλ. Χουρμουζιάδης 1994, 89. Nanoglou 2005, 152. Nanoglou 2010.

Μ.Κ.

Δημακοπούλου 1998α, 69, n. 79 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 203, fig. 14.20.5. Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 58, 174, n. 24, pl. 2.24, 33.24.

For similar stone phallus-shaped pendants from the cave of Skotini in Tharrounia, on the island of Euboea, and from Kitsos Cave in Lavrio, see Δημακοπούλου 1998α, 68-69, cat. n. 77-78 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). For possible interpretations of phallus-shaped objects from the Neolithic, see Χουρμουζιάδης 1994, 89. Nanoglou 2005, 152. Nanoglou 2010.

Μ.Κ.

142α–δ.

142α–δ. Τέσσερις ψήφοι (χάντρες) από όστρεο

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (2/ΘΕΟΠ/97, 23/ΘΕΟΠ/92, 6/ΘΕΟΠ/97, ΣΒΕ 3726)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Όστρεο (*Spondylus gaederopus*)
Ακέραιες με μικρές αποκρούσεις περιμετρικά.
142α: Μήκ.0,047. Μέγ. διάμ. 0,022.
142β: Μήκ. 0,044. Μέγ. διάμ. 0,029
142γ: Μήκ. 0,046. Μέγ. διάμ. 0,033.
142δ: Μήκ. 0,049. Μέγ. διάμ. 0,025.

Είναι κατασκευασμένες από τη δεξιά, παχύτερη θύρα του όστρεου *Spondylus gaederopus*. Έχουν ασυνήθιστα μεγάλο μέγεθος και φέρουν ευρεία διαμπερή οπή στον κατά μήκος άξονα. Η επιφάνεια τους έχει υποστεί αδρή επεξεργασία με αποτέλεσμα να είναι ορατές οι φυσικές γραμμώσεις και κοιλότητες του υλικού. Στο σπήλαιο της Θεόπετρας έχουν βρεθεί συνολικά δεκατέσσερις (14) χάντρες του συγκεκριμένου τύπου, ο οποίος δεν είναι γνωστός από άλλες νεολιθικές θέσεις του ελλαδικού χώρου, ενώ αντίθετα συναντάται σε περιοχές των Βαλκανίων. Σύμφωνα με νεότερες μελέτες η πρώτη ύλη είναι μεσογειακής/αιγαιακής προέλευσης. Αρχικά είχε διατυπωθεί η άποψη ότι οι χάντρες της Θεόπετρας ήταν κατασκευασμένες επιτόπου, αλλά σχετικά πρόσφατα προτάθηκε ότι είναι εισηγμένες από τη λεκάνη των Καρπαθίων. Σε κάθε περίπτωση, η ανεύρεση των συγκεκριμένων κοσμημάτων στο σπήλαιο της Θεόπετρας φαίνεται να υποδεικνύει την ύπαρξη ενός εκτεταμένου δικτύου ανταλλαγών και εμπορίου μεταξύ των νεολιθικών κοινοτήτων της βαλκανικής χερσονήσου κατά τη Νεότερη Νεολιθική.

Η ΣΒΕ 3726 αδημοσίευτη. Για τις λοιπές, βλ. Δημακοπούλου 1998α, 75 αρ. 105 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 201, εικ. 14.15.1–6. Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 99, 192 αρ. 560, πίν. 14.560.

Μ.Κ.

142α–δ. Four shell beads

Theopetra Cave Documentation and Education Center (2/ΘΕΟΠ/97, 23/ΘΕΟΠ/92, 6/ΘΕΟΠ/97, ΣΒΕ 3726)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Shell (*Spondylus gaederopus*)
Intact, with some limited chipping around the perimeter.
142α: L. 0.047. Max. diam. 0.022.
142β: L. 0.044. Max. diam. 0.029.
142γ: L. 0.046. Max. diam. 0.033.
142δ: L. 0.049. Max. diam. 0.025.

The beads were made from the thicker right side of the shell. They are unusually large and have a wide through-hole along the longitudinal axis. The surfaces have only been lightly modified so that the natural grooves and hollows of the shell are still visible. Fourteen beads of this type were found at the Theopetra cave. They are not known from other Neolithic sites in Greece, whereas some have been recovered from sites of the same age in the Balkans. Based on recent studies, the shells used are of Mediterranean or Aegean origin. Initially, it was proposed that the beads at Theopetra were made at the cave, but more recently, it has been suggested that they were imported from the Carpathian Basin. In any case, the discovery of these jewelry objects in the Theopetra cave suggests the presence of an extensive network of exchange and trade between the communities of the Balkans Peninsula during the Late Neolithic.

ΣΒΕ 3726 is unpublished. For the rest, see Δημακοπούλου 1998α, 75, n. 105 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 201, figs. 14.15.1-6. Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 99, 192 n. 560, pl. 14.560.

Μ.Κ.

143.

143. Περίαπτο από όστρεο

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (165/ΘΕΟΠ/95)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300-4500 π.Χ.)
Όστρεο (*Spondylus gaederopus*)
Ακέραιο.
Μήκ. 0,051. Πλ. 0,011. Πάχ. 0,005.

Έχει καμπύλη τομή, λόγω της φυσικής κυρτότητας της θύρας του όστρεου *Spondylus gaederopus*, από το οποίο είναι κατασκευασμένο. Περιμετρικά φέρει διακοσμητικές εγκοπές και κοντά στο ένα άκρο του διαμπερή οπή ανάρτησης. Η επιφάνεια του κοσμήματος είναι καλά λειασμένη. Πρόκειται για πολύτιμο αντικείμενο φτιαγμένο από εξειδικευμένο τεχνίτη και κατά πάσα πιθανότητα εισηγμένο από άλλη περιοχή. Έχει υποστηριχθεί ότι στη νεολιθική περίοδο ο οικισμός του Διμηνίου, στη νοτιοανατολική Θεσσαλία, αποτέλεσε κύριο κέντρο κατασκευής αντικειμένων από όστρεο *Spondylus gaederopus* και διακίνησής τους στα δυτικά Βαλκάνια μέσω της κεντρικής Θεσσαλίας και της δυτικής Μακεδονίας. Ασφαλώς, η ανεύρεση του συγκεκριμένου περίαπτου, αλλά και άλλων αντικειμένων από *Spondylus gaederopus*, στο σπήλαιο της Θεόπετρας υποδεικνύει τη συμμετοχή των κατοίκων του σε ένα ευρύ δίκτυο ανταλλαγών και εμπορίου από το Αιγαίο προς την Κεντρική Ευρώπη, ειδικά κατά τη Νεότερη Νεολιθική περίοδο.

Δημακοπούλου 1998α, 70, αρ. 84 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 202, εικ. 14.20.2. Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 113, 199 αρ. 670, πίν. 21.670, 46.670. Για παρόμοια περίαπτα από την περιοχή της Θεσσαλίας, βλ. Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 113. Για τη συζήτηση σχετικά με την προέλευση του περίαπτου, βλ. Kyparissi-Apostolika 2011, 162, 165. Kyparissi-Apostolika 2018, 227–228.

Μ.Κ.

143. Shell pendant

Theopetra Cave Documentation and Education Center (165/ΘΕΟΠ/95)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Shell (*Spondylus gaederopus*)
Intact.
L. 0.051. W. 0.011. Th. 0.005.

This piece of jewelry has a curved cross-section corresponding to the natural profile of the shell from which it was made. Decorative notches are located around the perimeter, with a through-hole near one end, while the surface is well-polished. It was a valuable object made by a skilled craftsman and was probably imported. It has been suggested that during the Neolithic, the settlement of Dimini in south-eastern Thessaly was a major center for the manufacturing of *Spondylus gaederopus* shells and their distribution to the western Balkans via central Thessaly and western Macedonia. Indeed, the discovery of this particular pendant, as well as other *Spondylus gaederopus* objects at Theopetra, points to the participation of its inhabitants within an extensive network of trade and exchange between the Aegean and Central Europe, especially during the Late Neolithic.

Δημακοπούλου 1998α, 70, n. 84 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 202, fig. 14.20.2. Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 113, 199 n. 670, fig. 21.670, 46.670. For similar pendants from Thessaly, see Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2001, 113. Regarding the provenance of this pendant, see Kyparissi-Apostolika 2011, 162, 165 and Kyparissi-Apostolika 2018, 227-228.

Μ.Κ.

144.

144. Ειδώλιο καθιστής γυναικείας μορφής

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (2/ΘΕΟΠ/94)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Αρχαιότερη ή Μέση Νεολιθική (6700/6500–5400/5300 π.Χ.)
Πηλός, ανοιχτός ερυθρωπός
Πηλός, ανοιχτός ερυθρός
Ύψ. 0,045. Πλ. 0,004. Πάχ. 0,051 (στη βάση).

Η καθιστή γυναικεία μορφή αποδίδεται φυσιοκρατικά. Τα χέρια είναι ενωμένα κάτω από το στήθος, το οποίο δηλώνεται με δύο πλαστικές αποφύσεις. Το δεξί πόδι είναι προτεταμένο, ενώ το αριστερό είναι διπλωμένο από κάτω του. Η κάτω επιφάνεια των γλουτών είναι επίπεδη και λειτουργεί ως βάση. Το ειδώλιο ανήκει σε γνωστό τύπο της Αρχαιότερης και Μέσης Νεολιθικής, αρκετά παραδείγματα του οποίου έχουν βρεθεί σε διάφορες θέσεις του θεσσαλικού χώρου.

Παπαθανασόπουλος 1996, 213, αρ. 8 (Ν. Κυπαρίσση). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 198, εικ. 14.13.3. Για τη στάση του ειδωλίου, βλ. Νανόγλου 2004, 74, αρ. AII5. Για ανάλογα παραδείγματα, βλ. τα ειδώλια από τις θέσεις Μαγούλα Ματαράγκας Σοφάδων (Νανόγλου 2004, 103, II-242), Πηνειάδα (Orphanidis & Gallis 2011, 264, αρ. 583) και Δοξαράς (Orphanidis & Gallis 2011, 265, αρ. 584).

Μ.Κ.

144. Seated female figurine

Theopetra Cave Documentation and Education Center (165/ΘΕΟΠ/95)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Early or Middle Neolithic (6700/6500–5400/5300 BC)
Light red clay
The head and the tip of one of the feet are missing.
H. 0.045. W.0.004. Th. 0.051 (at the base).

Seated female figure naturalistically modelled. The right leg is extended, while the left is folded beneath. The lower surface of the buttocks is flat and serves as the base of the object. The hands are joined beneath the chest, while the breasts are depicted naturalistically in relief. The figurine is of a type well-known from the Early and Middle Neolithic, several examples of which have been found at sites in Thessaly.

Παπαθανασόπουλος 1996, 213, n. 8 (N. Κυπαρίσση). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000, 198, fig. 14.13.3. Regarding the posture of the figurine, see Νανόγλου 2004, 74, n. AII5. For similar examples, see the figurines from Magoula Mataraga in Sofades (Νανόγλου 2004, 103, II-242), Pineiada (Orphanidis & Gallis 2011, 264, n. 583), and Doxaras (Orphanidis & Gallis 2011, 265, n. 584).

Μ.Κ.

145α–γ.

145α–γ. Εργαλεία αποκρουσμένου λίθου και λίθινη αιχμή βέλους

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (22Α/ΘΕΟΠ/93, 207/ΘΕΟΠ/94, ΣΒΕ 3727)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
145α και 145β: Νεολιθική (6700/6500–3300/3100 π.Χ.)
145γ: Νεότερη–Τελική Νεολιθική (5400/5300–3300/3100 π.Χ.)
Πυριτόλιθος, σκούρος κόκκινος
145α, 145β: Ακέραια. 145γ: Τμήμα.
145α: Μήκ. 0,04. Πλ. 0,012. Πάχ. 0,004.
145β: Μήκ. 0,05. Πλ.0,032. Πάχ. 0,006.
145γ: Μήκ. 0,041. Πλ. 0,015. Πάχ. 0,003. Μήκ. μίσχου 0,008. Πλ. μίσχου 0,0065.

Ένα πλευρικό ξέστρο σε φολίδα και μία λεπίδα, με επεξεργασία οδοντώσεων και εγκοπή στο μέσο της μίας πλευράς, από πυριτόλιθο. Η αιχμή βέλους, επίσης από πυριτόλιθο, έχει επίμηκες σώμα με επιμελή αμφιπρόσωπη επεξεργασία, σχεδόν τετράπλευρο μίσχο και υποτυπώδη πτερύγια που εξέχουν ελάχιστα από το σώμα.

Αδημοσίευτα.

Γενικά για τα εργαλεία αποκρουσμένου λίθου από το σπήλαιο της Θεόπετρας, βλ. Σκουρτοπούλου 2000, και ειδικά σ. 291, εικ. 17.8. Για παρόμοιες αιχμές, βλ. ενδεικτικά Παπαθανασόπουλος 1996, 226, αρ. 36γ (Γ. Παπαθανασόπουλος), από το σπήλαιο Αλεπότρυπα Διρού Λακωνίας. Kourtessi-Philippakis et al. 2009, πίν. 3.51, από το σπήλαιο Σαρακηνού Βοιωτίας. Andreansen 2011, εικ. 5, από την Αυγή Καστοριάς.

Μ.Κ.

145α–γ. Chipped stone tools and arrowheads

Theopetra Cave Documentation and Education Center (22A/ΘΕΟΠ/93, 207/ΘΕΟΠ/94, ΣΒΕ 3727)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
145α and 145β: Neolithic (6700/6500–3300/3100 BC)
145γ: Late–Final Neolithic (5400/5300–3300/3100 BC)
Dark red flint
145α, 145β: Intact. 145γ: Fragment.
145α: L. 0.04. Max. W. 0.012. Th. 0.004.
145β: L. 0.05. W.0.032. Th. 0.006.
145γ: L. 0.041. Max. W. 0.015. Th. 0.003. L. of tang: 0.008. W. of tang: 0.0065.

Flint sidescraper made on a flake, along with a blade with denticulate retouch and a notch in the middle of one of the lateral sides. The arrowhead is also made of flint and has an elongated body with careful bifacial retouch. The stem is almost quadrilateral, while two tangs protrude only slightly from the body.

Unpublished.

For information about chipped stone tools from the Theopetra cave, see Σκουρτοπούλου 2000, 291, fig. 17.8. For similar arrowheads, see examples in Παπαθανασόπουλος 1996, 226, n. 36γ (Γ. Παπαθανασόπουλος), from the cave of Alepotrypa at Diros, Lakonia, Kourtessi-Philippakis et al. 2009, pl. 3.51, from the cave of Sarakenos in Boeotia, and Andreansen 2011, fig. 5, from Avgi, in Kastoria.

Μ.Κ.

146.

146. Ανθρωπόμορφο (;) ειδώλιο

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (390/ΘΕΟΠ/92)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Τελική Νεολιθική (4500–3300/3100 π.Χ.)
Πηλός, ανοιχτός καστανός
Ακέραιο.
Ύψ. 0,08. Πλ. 0,058. Πάχ. 0,036.

Σχηματοποιημένο ειδώλιο που αναπαριστά είτε ανθρώπινη μορφή, χωρίς δήλωση του φύλου, είτε ζώο (ίσως αρκούδα). Σύμφωνα με ορισμένους μελετητές, πρόκειται για ανθρωπόμορφο πώμα αγγείου. Το κεφάλι είναι επίπεδο, σχεδόν τριγωνικό, ενώ τα μάτια δηλώνονται με δύο βαθιές οπές. Ο κορμός είναι αμφικωνικός και απολήγει σε επίπεδη κυκλική βάση. Στη θέση των χεριών υπάρχουν ορθογώνιες αποφύσεις με διαμπερείς κυκλικές οπές. Τόσο στον κορμό, όσο και στο πίσω μέρος του κεφαλιού, διακρίνονται μικρές τυφλές οπές. Ολόκληρη η επιφάνεια είναι στιλβωμένη. Ο τύπος του ειδωλίου δεν απαντά στον ελλαδικό χώρο και κατά πάσα πιθανότητα είναι βαλκανικής προέλευσης. Παρόμοια ειδώλια έχουν βρεθεί σε θέσεις της κεντρικής Βαλκανικής της πολιτισμικής ενότητας Vinca (5η χλιετία). Το ειδώλιο από το σπήλαιο της Θεόπετρας αποτελεί ασφαλώς ένα ιδιαίτερο αντικείμενο που επιβεβαιώνει τις πολιτισμικές επαφές των κατοίκων του, ειδικά κατά τη Νεότερη και Τελική Νεολιθική, με τις περιοχές των Βαλκανίων.

Παπαθανασόπουλος 1996, 214, αρ. 10 (Ν. Κυπαρίσση). Δημακοπούλου 1998α, 82, αρ. 127 (Ν. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 199, αρ. 2, εικ. 14.14.2. Για τη συζήτηση σχετικά με την προέλευση του ειδωλίου, παράλληλα και βιβλιογραφία, βλ. Kyparissi-Apostolika 2008, 303-304. Kyparissi-Apostolika 2018, 228. Για την ερμηνεία του ειδωλίου ως ανθρωπόμορφου πώματος αγγείου, βλ. Νανόγλου 2004, 132.

Μ.Κ.

146. Anthropomorphic (?) figurine

Theopetra Cave Documentation and Education Center (390/ΘΕΟΠ/92)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Final Neolithic (4500–3300/3100 BC)
Light brown clay
Intact.
H. 0.08. W. 0.058. Th. 0.036.

Stylized figurine representing either a human, without any indication of gender, or an animal (perhaps a bear). According to some scholars, it is interpreted as an anthropomorphic vase lid. The head is flat, almost triangular, while two deep holes indicate the eyes. The torso is biconical and ends in a flat circular base. The arms are represented by two rectangular protrusions with circular through-holes. Small blind holes can be seen on the torso and at the back of the head. The entire surface is polished. This type of figurine is unknown in Greece and is probably of Balkan origin. Similar figurines have been found at sites in the central Balkans of the Vinca cultural phase (5th millennium BC). The figurine from the Theopetra cave is undoubtedly a unique object that points to the wide-ranging cultural contacts of its inhabitants within the Balkans, especially during the Late and Final Neolithic.

Παπαθανασόπουλος 1996, 214, n. 10 (N. Κυπαρίσση). Δημακοπούλου 1998α, 82, n. 127 (N. Κυπαρίσση-Αποστολίκα). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 199, n. 2, fig. 14.14.2. For discussion regarding the provenance of this figurine, similar examples and bibliography, see Kyparissi-Apostolika 2008, 303-304. Kyparissi-Apostolika 2018, 228. For the interpretation of the figurine as an anthropomorphic vase lid, see Νανόγλου 2004, 132.

Μ.Κ.

147.

147. Ανθρωπόμορφο ειδώλιο

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (1/ΘΕΟΠ/94)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεολιθική (6700/6500–3300/3100 π.Χ.)
Πηλός ερυθρός
Λείπουν τα χέρια. Αποκρούσεις στη μύτη και στην κόμμωση.
Ύψ. 0,075. Πλ. 0,041.

Γυναικείο ειδώλιο σε όρθια στάση, το οποίο πιθανώς αποτελούσε τη λαβή πώματος αγγείου. Ο κορμός είναι κυλινδρικός και σταδιακά διευρύνεται προς την ελλειψοειδή βάση, προφανώς δηλώνοντας ότι η μορφή είναι ενδεδυμένη, ενώ μία οριζόντια πλαστική ταινία με παράλληλες κάθετες εγχαράξεις στην περιφέρεια της βάσης αποδίδει μάλλον την παρυφή του ενδύματος. Πάνω από την πλαστική ταινία κατέληγαν ενωμένα τα σπασμένα πλέον χέρια. Παράλληλες εγχαράξεις στις νοητές απολήξεις των χεριών ίσως δηλώνουν τα δάκτυλα. Οι μαστοί αποδίδονται με μικρές πλαστικές αποφύσεις. Το σωζόμενο μάτι είναι επίθετο, σταρόσχημο, με οριζόντια εγχάραξη. Το δεύτερο μάτι και η μύτη είναι σπασμένα. Στο πίσω μέρος της κεφαλής δηλώνεται η κόμμωση.

Παπαθανασόπουλος 1996, 213, αρ. 9 (Ν. Κυπαρίσση). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 199, εικ. 14.13.5. Τυπολογικά παράλληλα: ειδώλιο με ανάλογη διαμόρφωση του κορμού από την μαγούλα Καρά Μουρλάρ Μαγνησίας, βλ. Theocharis 1973, 309, εικ. 201. Για την κόμμωση, βλ. Χουρμουζιάδης 1994, 216, εικ. 24α.

Μ.Κ.

147. Anthropomorphic figurine

Theopetra Cave Documentation and Education Center (1/ΘΕΟΠ/94)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Neolithic (6700/6500–3300/3100 BC)
Red clay
The arms are missing, and there are chips on the nose and the hair.
H.0.075. W. 0.041.

Female figurine in an upright position, which probably formed the handle of a vase lid. The torso is cylindrical and gradually widens towards the ellipsoidal base, most likely indicating that the figure is clothed, while a horizontal relief band with parallel vertical incisions around the periphery of the base probably depicts the hem of the garment. Above the relief band, the now broken arms were joined. Parallel incisions where the arms ended may indicate fingers. The breasts are depicted by small relief protrusions. The surviving eye is formed by the addition of a wheat-shaped piece of clay with a horizontal incision. The second eye and nose are missing, while the hair is rendered on the back of the head only.

Παπαθανασόπουλος 1996, 213, n. 9 (N. Κυπαρίσση). Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 199, fig. 14.13.5. For a figurine with a similar body form from Magoula Kara Mourlar in Magnesia, see Theocharis 1973, 309, fig. 201. For the hairstyle, see Χουρμουζιάδης 1994, 216, fig. 24α.

Μ.Κ.

148.

148. Τράπεζα προσφορών με γραπτή διακόσμηση

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (587/ΘΕΟΠ/94, 2464/ΘΕΟΠ/97, 032/ΘΕΟΠ/88, 207/ΘΕΟΠ/87)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Μέση Νεολιθική (5900/5600–5400/5300 π.Χ.)
Πηλός ερυθρός
Συγκολλημένη από πολλά όστρακα και συμπληρωμένη.
Ύψ. 0,10. Διάμ. 0,22.

Πήλινο τετραποδικό σκεύος-«τράπεζα προσφορών» με γραπτή διακόσμηση ερυθρού χρώματος σε ωχροκίτρινο βάθος. Το ημισφαιρικό σώμα κοσμείται εσωτερικά με συστήματα επάλληλων γωνιών που εκκινούν από ολόβαφα τρίγωνα και χωρίζουν την επιφάνεια σε τέσσερα ισομεγέθη τμήματα. Τα διάκενα που σχηματίζονται καλύπτονται με τέσσερα ολόβαφα τρίγωνα, τα οποία προσαρτώνται με κεραίες στην κορυφή των γωνιών. Η εξωτερική πλευρά έχει παρόμοια διακόσμηση, με δύο όμως αντί για τέσσερα τρίγωνα στα αντίστοιχα διάκενα. Τα κωνικά πόδια του σκεύους κοσμούνται με ομάδες παράλληλων γραμμών στην εμπρόσθια πλευρά τους, ενώ είναι ολόβαφα στην πίσω πλευρά. Η αυστηρά συμμετρική οργάνωση της διακόσμησης προδίδει προσεκτικό σχεδιασμό και λεπτομερή εκτέλεση από έμπειρο και εξειδικευμένο κεραμέα. Πρόκειται για εξαιρετικό δείγμα του «γραμμικού στυλ» (Σέσκλο ΙΙΙ) της Μέσης Νεολιθικής.

Παπαθανασόπουλος 1996, 213, αρ. 7 (Ν. Κυπαρίσση).

Μ.Κ.

148. Offering table with painted decoration

Theopetra Cave Documentation and Education Center (587/ΘΕΟΠ/94, 2464/ΘΕΟΠ/97, 032/ΘΕΟΠ/88, 207/ΘΕΟΠ/87)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Middle Neolithic (5900/5600–5400/5300 BC)
Red clay
Reassembled from many sherds and remodeled in places.
H. 0.10. Diam. 0.22.

Clay four-legged offering table with red painted decoration on a pale-yellow background. The hemispherical body is internally decorated with motifs of superimposed angles starting from solid triangles, dividing the surface into four isometric sections. The gaps formed are covered by four solid triangles, which are connected by bars at the top of the triangles. The outer side bears similar decoration: two triangles instead of four in the corresponding gaps. The conical legs are decorated with groups of parallel lines on the front, while the back sides are covered in paint. The strict symmetrical organization of the decorative motifs indicates careful planning and detailed execution by an experienced and skilled potter. This is an excellent example of the 'Linear style' (Sesklo III) of the Middle Neolithic.

Παπαθανασόπουλος 1996, 213, n. 7 (N. Κυπαρίσση).

Μ.Κ.

149.

149. Πώμα αγγείου

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (11742/ΘΕΟΠ/92)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Τελική Νεολιθική (4500–3300/3100 π.Χ.)
Πηλός καστανέρυθρος
Ελλιπές και συμπληρωμένο.
Ύψ. 0,075. Διάμ. 0,105.

Κωδωνόσχημο σκεύος, πιθανώς πώμα αγγείου. Στην εξωτερική επιφάνεια υπήρχε πλαστική διακόσμηση με τέσσερις κάθετες σειρές κομβίων (τρία κομβία σε κάθε σειρά), τα οποία περιμετρικά φέρουν τέσσερις οπές το καθένα. Στο σωζόμενο τμήμα έχει διατηρηθεί η μία σειρά και ένα κομβίο από τη δεύτερη. Στην κορυφή διαμορφώνεται κυκλική λαβή. Η εσωτερική επιφάνεια είναι ακόσμητη. Παρόμοια αντικείμενα, αλλά αρκετά μεγαλύτερου μεγέθους, έχουν βρεθεί στους Σιταγρούς στη Δράμα, καθώς και σε νεολιθικές θέσεις της Κεντρικής Ευρώπης, όπου έχουν συσχετιστεί με τελετουργικές δραστηριότητες. Το εν λόγω πώμα συγκαταλέγεται σε ορισμένα σπάνια για τον ελλαδικό χώρο αντικείμενα, βαλκανικής και κεντροευρωπαϊκής προέλευσης, που βρέθηκαν στο σπήλαιο της Θεόπετρας και χρονολογούνται στην Τελική Νεολιθική. Η παρουσία αυτών των πολύτιμων αντικειμένων που υποδηλώνουν υψηλή κοινωνική θέση των κατόχων τους, σε συνδυασμό με τη σημαντική μείωση της κεραμικής και των λίθινων εργαλείων αυτής της περιόδου, έχει ερμηνευθεί ως ενδεικτική ενός περισσότερο συμβολικού χαρακτήρα του σπηλαίου κατά την τελευταία φάση χρήσης του.

Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 197, εικ. 14.12.7. Για παρόμοιο πώμα από τους Σιταγρούς, βλ. Παπαθανασόπουλος 1996, 250, αρ. 87 (Χ. Κουκούλη-Χρυσανθάκη). Για την προέλευση του αντικειμένου, βλ. Kyparissi-Apostolika 2008, 304, εικ. 5. Kyparissi-Apostolika 2018, 230, εικ. 21.4.a.

Μ.Κ.

149. Vase lid

Theopetra Cave Documentation and Education Center (11742/ΘΕΟΠ/92)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Final Neolithic (4500–3300/3100 BC)
Brownish-red clay
Reassembled from fragments.
H. 0.075. Diam. 0.105.

Bell-shaped vase, probably a lid. On the outer surface, there was relief decoration with four vertical rows of knobs (three in each row), each of which had four peripheral holes. One row and one knob from the second row have been preserved on the surviving part of the vase. A circular handle was formed at the top, while the inner surface was undecorated. Similar objects, although much larger, were found at Sitagroi in Drama and at Neolithic sites in central Europe, associated with ritual activities. This lid is among several rare Balkan and central European objects found at the Theopetra Cave, dated to the Final Neolithic. The presence of these valuable objects indicates the high social status of their owners. Having in mind the significant reduction in the quantity of pottery and stone tools during this period, their presence has been interpreted as indicative of the more symbolic character of the cave during the last phase of its use.

Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 197, fig. 14.12.7. For a similar lid from Sitagroi, see Παπαθανασόπουλος 1996, 250, n. 87 (Χ. Κουκούλη-Χρυσανθάκη). For the provenance of this object, see Kyparissi-Apostolika 2008, 304, fig. 5. Kyparissi-Apostolika 2018, 230, fig. 21.4a.

Μ.Κ.

150.

150. Πιθοειδές αγγείο με εμπίεστη διακόσμηση

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (92-010/ΘΕΟΠ/96)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Αρχαιότερη Νεολιθική (6700/6500–5900/5600 π.Χ.)
Πηλός καστανός
Συγκολλημένο και συμπληρωμένο.
Ύψ. 0,18. Διάμ. 0,17.

Βαθύ ευρύστομο αγγείο με καμπύλα τοιχώματα και έξω νεύον χείλος. Η εξωτερική επιφάνεια φέρει κατά τόπους νέφη, αποτέλεσμα των συνθηκών όπτησης. Φέρει εμπίεστη διακόσμηση με «νυχιές» σε πυκνή διάταξη, επιμελώς τοποθετημένες διαγώνια πάνω στο σώμα του αγγείου. Η πρώτη σειρά έχει αντίστροφη φορά από τις υποκείμενες.

Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 193–194, εικ. 14.19.3.

Μ.Κ.

150. Pithoid vase with impressed decoration

Theopetra Cave Documentation and Education Center (92-010/ΘΕΟΠ/96)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Early Neolithic (6700/6500–5900/5600 BC)
Brown clay
Repaired.
H. 0.18. Diam. 0.17.

Deep wide-mouthed vase with curved walls and everted rim. The outer surface is cloudy in places, a result of misfiring. It bears nail-impressed decoration, densely arranged and carefully placed diagonally on the body of the vase. The first row is reversed compared to those beneath.

Κυπαρίσση-Αποστολίκα 2000β, 193-194, fig. 14.19.3.

Μ.Κ.

151.

151. Λίθινο τριβείο

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (533/ΘΕΟΠ/06)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεολιθική (6700/6500–3300/3100 π.Χ.)
Ψαμμίτης γκριζοκάστανου χρώματος
Σχεδόν ακέραιο, με απολεπίσεις στις πλευρικές και στην οπίσθια επιφάνεια.
Μήκ. 0,22. Πλ. 0,195. Πάχ. 0,067.

Παθητικό εργαλείο τριβής/άλεσης με ίχνη χρήσης στην εμπρόσθια/ενεργή όψη. Έχει ελλειπτικό περίγραμμα και διατομή επίπεδη/κυρτή. Ο αρχικός φορέας είναι μια πλακαρή κροκάλα, προερχόμενη πιθανόν από το κοντινό ποτάμι, η οποία χρησιμοποιήθηκε από τη μία πλατιά όψη της, χωρίς διαμόρφωση του υπόλοιπου σώματος. Η εμπρόσθια/ενεργή επιφάνεια χρήσης είναι επίπεδη και λεία στο κεντρικό τμήμα της, λόγω της χρήσης με τριβή. Περιμετρικά είναι ελαφρώς υπερυψωμένη και φέρει ρωγμές που οφείλονται είτε στην έκθεση του τριβείου σε υψηλή θερμοκρασία (φωτιά, ήλιος) είτε στην έντονη πίεση και τη θερμότητα που αναπτύσσεται από την τριβή; κατά τη χρήση του. Η επιφάνεια έδρασης είναι σταθερή. Η συνεκτική χονδρόκκοκη πρώτη ύλη που επιλέχθηκε για τη διαμόρφωση του εργαλείου τριβής θεωρείται καταλληλότερη για την άλεση, καθώς προσφέρει την επιθυμητή αδρότητα και συντηρεί την τραχύτητα της αλεστικής επιφάνειας. Για τον λόγο αυτό φαίνεται να αποτελεί μια σταθερή επιλογή υλικού για τα νεολιθικά τριβεία.

Αδημοσίευτο.

Για παρόμοια εργαλεία, βλ. Μπεκιάρης 2018, 106-113, εικ. 94–95, 97–98. Για την πρώτη ύλη, βλ. Χονδρού 2010, 80–81. Μπεκιάρης 2018, 171–172.

Χ.Μ.

151. Saddle quern

Theopetra Cave Documentation and Education Center (533/ΘΕΟΠ/06)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Neolithic (6700/6500–3300/3100 BC)
Grayish-brown sandstone
Almost intact, with chips on the sides and back surface.
L. 0.22. W. 0.195. Th. 0.067.

Passive grinding tool with traces of use on the active surface; elliptical shape with a curved cross-section. The original object consisted of a flattened nodule, probably collected from a nearby river. This naturally flat surface was used without any shaping applied to the rest of the body. The center of the active surface is flat and smooth due to grinding. The periphery is slightly raised and has cracks due to high temperatures, the result of fire or exposure to the sun, or possibly the intense pressure and heat generated during use. The bottom surface provides a stable base, while the tough and coarse rock chosen is considered the most suitable for grinding, as it has the desired roughness, and the surface does not become smooth during use. For this reason, it was repeatedly selected for grinders during the Neolithic.

Unpublished.

For similar tools, see Μπεκιάρης 2018, 106-113, figs. 94-95, 97-98. For raw materials, see Χονδρού 2010, 80-81 and Μπεκιάρης 2018, 171-172.

C.M.

152.

152. Λίθινος τριπτήρας

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (129/ΘΕΟΠ/87)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεολιθική (6700/6500–3300/3100 π.Χ.)
Πυριγενής λίθος (πιθανόν γάββρος), σκούρου γκρίζου χρώματος
Απολεπισμένο στο ένα άκρο του.
Μήκ. 0,093. Πλ. 0,061. Πάχ. 0,055.

Ενεργητικό εργαλείο τριβής με περίγραμμα περίπου τετράπλευρο και τομή κυρτή/επίπεδη κατά πλάτος, διαμορφωμένο σε κροκάλα σκληρού λίθου. Σώζει μία εμπρόσθια/ενεργή όψη η οποία είναι επίπεδη αλλά όχι εντελώς λεία, πιθανόν για λόγους λειτουργικότητας. Η όψη αυτή είναι απολεπισμένη στο ένα άκρο της, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μία δεύτερη ενεργή επιφάνεια, ενδεχομένως με λειτουργία κρούσης. Η μία πλευρική όψη είναι επίσης επιπεδοποιημένη και σχετικά λεία, ενώ σώζει και ίχνη κόκκινης χρωστικής. Το μεγαλύτερο τμήμα του τέχνεργου καλύπτεται από έντονα ίχνη καύσης, εκτός από την οπίσθια όψη του. Η ισχυρή θερμότητα έχει προκαλέσει αλλοιώσεις στις επιφάνειες και στα ίχνη χρήσης τους. Η καύση των νεολιθικών τριπτών εργαλείων μπορεί να οφείλεται σε τυχαίο γεγονός ή να αποτελεί πρακτική καταστροφής. Και στις δύο περιπτώσεις δηλώνει το τέλος του λειτουργικού τους ρόλου.

Αδημοσίευτο.

Για παρόμοια εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ως τριπτήρες/κρουστήρες και φέρουν κατάλοιπα χρωστικής, βλ. Μπεκιάρης 2007, πίν. 45, 48. Μπεκιάρης 2018, 300, εικ. 218. Σχετικά με την καύση των νεολιθικών τριπτών εργαλείων, βλ. Χονδρού 2010, 165–167. Μπεκιάρης 2018, 308-312.

Χ.Μ.

152. Stone grinder

Theopetra Cave Documentation and Education Center (129/ΘΕΟΠ/87)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Neolithic (6700/6500–3300/3100 BC)
Igneous rock (probably gabbro) of dark gray color
Chipped on one end.
L. 0.093. W. 0.061. Th. 0.055.

Four-sided active grinding tool made of hard rock, with a curved/flat cross-section across the W.. The active surface is flat but not entirely smooth, probably for functional reasons. It is chipped at one end, creating a second active face, possibly used as a hammer or pounder. One of the sides is also flattened and relatively smooth, with traces of red pigment. Most part of the object is covered by strong traces of burning, apart from the back surface. The intense heat has altered the surfaces and traces of use. The burning of Neolithic ground stones may be due to chance events or possibly represent a practice of deliberate destruction. In either case, it marks the end of their functional use.

Unpublished.

For similar tools used as grinders/pounders with traces of pigments, see Μπεκιάρης 2007, figs. 45-48. Μπεκιάρης 2018, 300, fig. 218. Regarding the burning of Neolithic ground stones, see Χονδρού 2010, 165-167 and Μπεκιάρης 2018, 308-312.

C.M.

153.

153. Λίθινο βαρίδι

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (238/ΘΕΟΠ/88)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεολιθική (6700/6500–3300/3100 π.Χ.)
Λίθος
Ακέραιο.
Μήκ. 0,064. Πλ. 0,036. Πάχ. 0,015.

Ελλειπτικό και πεπλατυσμένο βότσαλο. Στις δύο μακρές πλευρές του αντικειμένου διαμορφώθηκαν εγκοπές, οι οποίες θα εξυπηρετούσαν την πρόσδεση και ανάρτηση του αντικειμένου, πιθανώς για τη χρήση του ως βαριδιού ψαρέματος.

Αδημοσίευτο.

Πρβλ. ενδεικτικά Μπεκιάρης 2018, 263, εικ. 181.

Μ.Κ.

153. Stone weight

Theopetra Cave Documentation and Education Center (129/ΘΕΟΠ/87)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Neolithic (6700/6500–3300/3100 BC)
Stone
Intact.
L. 0.064. W. 0.036. Th. 0.015.

Elliptical and flattened pebble used as a weight. On the two long sides, notches were incised, allowing the object to be suspended, probably for use during fishing.

Unpublished.

Cf. Μπεκιάρης 2018, 263, fig. 181.

Μ.Κ.

154.

154. Λίθινο εργαλείο με κόψη (πλαγιοπέλεκυς)

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (242/ΘΕΟΠ/91)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεολιθική (6700/6500–3300/3100 π.Χ.)
Διαβάσης, χρώματος σκούρου γκρίζου
Σχεδόν ακέραιο.
Μήκ. 0,089. Πλ 0,039. Πάχ. 0,009.

Εργαλείο με κόψη, μικρού πάχους. Έχει επίμηκες, σχεδόν τριγωνικό περίγραμμα και διατομή ορθογώνια με αποστρογγυλεμένες γωνίες. Σώζεται σχεδόν ακέραιο με μικρές αποκρούσεις στο ένα άκρο της κόψης και στη φτέρνα. Οι δύο πλατιές όψεις είναι λειασμένες, επίπεδες και παράλληλες μεταξύ τους και σώζουν κάθετα και λοξά γραμμικά ίχνη χρήσης. Συγκλίνουν σε καμπυλόγραμμη λοξότμητη κόψη, η οποία έχει ελαφρώς ασύμμετρο προφίλ και στιλβωμένη επιφάνεια. Το εργαλείο έχει πιθανότατα υποστεί νέα λείανση, όπως υποδεικνύει η άμβλυνση των γραμμών χρήσης κοντά στην κόψη, καθώς και στην οξεία και αιχμηρή φτέρνα που ενδεχομένως να είχε λειτουργήσει και ως κόψη. Το εργαλείο κατατάσσεται στους πλαγιοπελέκεις, με κριτήριο τις κάθετες και λοξές γραμμές χρήσης στην κόψη του, ενδεικτικές της μηχανικής κίνησης που πραγματοποιείται, όταν η κόψη του εργαλείου είναι παράλληλη με τον στειλεό.

Χριστοπούλου 2006, 294, 296, εικ.18.6. Για τα εργαλεία με κόψη, βλ. Μπεκιάρης 2018, 134–140.

Χ.Μ.

154. Stone oblique axe

Theopetra Cave Documentation and Education Center (242/ΘΕΟΠ/91)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Neolithic (6700/6500–3300/3100 BC)
Dark gray diabase
Almost intact.
L 0.089. W. 0.039. Th. 0.009.

Thin stone tool with a cutting edge. Elongated, almost triangular, and rectangular in cross-section with rounded corners, it is almost intact with just small chips at one end of the cutting edge and on the butt. The two wide faces are polished, flat, and parallel to one another, preserving vertical and oblique linear use wear traces. They converge to form a curved beveled edge with a slightly asymmetrical profile and a polished surface. The tool has probably been reground, as indicated by the truncation of wear traces close to the cutting edge, as well as on the sharp and pointed butt, which may have also functioned as a working edge. The tool is classified as an oblique axe, based on the vertical and oblique wear traces along the edge, indicative of reciprocating motion when the edge of the tool is parallel to the attached shaft.

Χριστοπούλου 2006, 294, 296, fig. 18.6. For edged tools, see Μπεκιάρης 2018, 134-140.

C.M.

155.

155. Λίθινο εργαλείο με κόψη (σμίλη)

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (202/ΘΕΟΠ/88)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεολιθική (6700/6500–3300/3100 π.Χ.)
Γάββρος, σκούρου γκρίζου χρώματος
Ακέραιο.
Μήκ. 0,066. Πλ. 0,037. Πάχ. 0,023.

Έχει επίμηκες, σχεδόν τριγωνικό περίγραμμα και τομή κατά πλάτος τετράπλευρη με καμπυλόγραμμες πλευρές. Οι δύο πλατιές όψεις του εργαλείου είναι κυρτές και συγκλίνουν σε μία ευθύγραμμη κόψη με συμμετρικό προφίλ. Οι δύο στενές πλάγιες όψεις είναι ελαφρώς κυρτές. Οι επιφάνειες του σώματος είναι λειασμένες με αβαθείς αποκρούσεις στο άνω τμήμα του και στη φτέρνα, οι οποίες οφείλονται πιθανόν σε δευτερογενές σφυροκόπημα με σκοπό τη στερέωση σε νέο στειλεό. Οι επιφάνειες της κόψης είναι στιλβωμένες και φέρουν γραμμίδια χρήσης σε διάταξη κάθετη ως προς την ακμή της. Το εργαλείο ταξινομείται ως σμίλη, με βάση τα γραμμικά ίχνη που είναι κάθετα στην ακμή της κόψης και υποδηλώνουν χρήση με τον στειλεό κάθετα τοποθετημένο ως προς αυτήν.

Χριστοπούλου 2006, 293–295, εικ.18.2. Για το δευτερογενές σφυροκόπημα, βλ. Μπεκιάρης 2018, 204. Για τα εργαλεία με κόψη και την ταξινόμησή τους, βλ. Μπεκιάρης 2018, 134–140. Χονδρού 2018, 84–86.

Χ.Μ.

155. Stone chisel

Theopetra Cave Documentation and Education Center (202/ΘΕΟΠ/88)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Neolithic (6700/6500–3300/3100 BC)
Dark gray gabbro
Intact.
L. 0.066. W. 0.037. Th. 0.023.

Stone tool with an elongated, almost triangular outline and a quadrilateral cross-section with curved sides. The two broad faces of the tool are convex and converge to form a straight edge with a symmetrical profile. The two narrow lateral faces are slightly convex. The surfaces of the body are smooth with shallow chips on the upper part and on the butt, which were probably due to secondary hammering to attach a new handle. The surfaces of the edge are polished, with perpendicular use wear traces. The tool is classified as a chisel, based on the linear wear traces, which indicate that the handle was attached at right angles to the working edge.

Χριστοπούλου 2006, 293-295, fig.18.2. For secondary hammering, see Μπεκιάρης 2018, 204. For edged tools and their classification, see Μπεκιάρης 2018, 134-140. Χονδρού 2018, 84-86.

C.M.

156.

156. Λίθινος πέλεκυς

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (410/ΘΕΟΠ/06)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεολιθική (6700/6500–3300/3100 π.Χ.)
Σκληρό πέτρωμα, λεπτόκοκκο
Ακέραιο.
Μήκ. 0,101. Πλ. 0,0033. Πάχ. 0,028.

Έχει επίμηκες καμπυλόγραμμο σώμα με το μέγιστο πλάτος στο μέσο του μήκους του και με ελλειπτική κατά πλάτος τομή. Οι δύο πλατιές όψεις του εργαλείου συγκλίνουν ομοιόμορφα για τη διαμόρφωση της κόψης, η οποία έχει καμπυλόγραμμο περίγραμμα και συμμετρικό προφίλ. Το μεγαλύτερο τμήμα του εργαλείου καλύπτεται από πυκνά ίχνη σφυροκοπήματος για την εξομάλυνση της επιφάνειας, ενώ η κόψη και μικρό τμήμα πάνω από αυτήν είναι έντονα λειασμένα. Η μορφολογία του εργαλείου και η κατεύθυνση των γραμμικών ιχνών χρήσης στην κόψη του υποδηλώνουν ότι είχε χρησιμοποιηθεί ως πέλεκυς.

Αδημοσίευτο.

Για τα εργαλεία λειασμένου λίθου από το σπήλαιο Θεόπετρας, βλ. Χριστοπούλου 2006.

Μ.Κ.

156. Stone axe

Theopetra Cave Documentation and Education Center (410/ΘΕΟΠ/06)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Neolithic (6700/6500–3300/3100 BC)
Fine-grained hard rock
Intact.
L. 0.101. W. 0.0033. Th. 0.028.

Stone tool with elongated and curved body, with maximum width at mid-point, and an elliptical cross-section. The two broad faces converge uniformly to form the cutting edge, which has a curved outline and symmetrical profile. Most of the tool is covered in dense traces of hammering to smooth the surface, while the cutting edge and a small area above it are strongly polished. The morphology of the tool and the direction of the linear use wear traces along the cutting edge suggest that it was used as an axe.

Unpublished.

For the polished stone tools from the Theopetra cave, see Χριστοπούλου 2006.

Μ.Κ.

157.

157. Εργαλείο από κέρατο ελαφιού

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (427/ΘΕΟΠ/95)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεότερη–Τελική Νεολιθική (5400/5300–3300/3100 π.Χ.)
Κέρατο
Σχεδόν ακέραιο.
Μήκ. 0,083. Διάμ. 0,024.

Εργαλείο διαμορφωμένο σε ολόκληρο κάτω τμήμα κλάδου ελαφοκέρατος. Η εξωτερική επιφάνεια δεν φέρει ίχνη κατεργασίας. Στο κάτω πέρας του κλάδου έχει διαμορφωθεί με αφαίρεση του σπογγώδους ιστού υποδοχή για τη στερέωση ενός λειασμένου λίθινου εργαλείου με κόψη. Τα τέχνεργα αυτού του τύπου αποτελούν συνήθως το ενδιάμεσο τμήμα σύνθετων εργαλείων που αποτελούνται από τρία μέρη: το λίθινο εργαλείο, το κέρατο ελαφιού και μια ξύλινη λαβή. Το λίθινο εργαλείο στερεώνεται στη διαμορφωμένη υποδοχή του ελαφοκέρατος και αυτό εν συνεχεία στειλεώνεται στη ξύλινη λαβή. Η παρουσία του ενδιάμεσου τμήματος αποσκοπούσε στην απορρόφηση των κραδασμών από την κρούση, ώστε να αποτραπεί η θραύση της ξύλινης λαβής. Τα συγκεκριμένα εργαλεία χρησιμοποιούνταν πιθανότατα για την επεξεργασία του ξύλου. Η χρήση του ελαφοκέρατος στην κατασκευή εργαλείων διευρύνεται σημαντικά κατά τη Νεότερη Νεολιθική και πιθανότατα συνδέεται με τεχνολογικές εξελίξεις στις γεωργοκτηνοτροφικές πρακτικές.

Στρατούλη 2000, 317, αρ. 1, εικ. 19.3.1. Για τη χρήση ελαφοκέρατος στην κατασκευή σύνθετων εργαλείων, βλ. πρόσφατα Arampatzis 2019, 68–104.

Μ.Κ.

157. Socket made of a deer antler

Theopetra Cave Documentation and Education Center (427/ΘΕΟΠ/95)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Late–Final Neolithic (5400/5300–3300/3100 BC)
Antler
Almost intact.
L. 0.083. Diam. 0.024.

Tool made using the entire lower part of a deer antler. The outer surface was unmodified, but by removing the spongy inner material, a socket was formed at the lower end of the antler for hafting a polished stone tool with a cutting edge. These objects usually form the center of a composite tool consisting of three parts, including the polished stone tool, the deer antler socket described here, and a wooden handle. The stone tool was inserted into the socket, which was then hafted to the wooden handle. The purpose of the socket was to absorb the shock of the impact and to prevent the handle from splitting. They were most likely used for woodworking. The use of deer antlers in tools expanded significantly during the Late Neolithic and is probably linked to technological developments in farming and husbandry practices.

Στρατούλη 2000, 317, n. 1, fig. 19.3.1. For the use of deer antler in the production of composite tools, see Arampatzis 2019, 68-104.

Μ.Κ.

158.

158. Οστέινο εργαλείο διάτρησης

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (9/ΘΕΟΠ/97)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Οστό σαρκοφάγου ζώου
Ακέραιο.
Μήκ. 0,064. Πλ. 0,014. Διάμ. οπής 0,004.

Εργαλείο με λεπτό αιχμηρό ενεργό άκρο, διαμορφωμένο σε μη διχοτομημένη περόνη μικρού σαρκοφάγου ζώου. Φέρει οπή κοντά στη βάση, η οποία διανοίχθηκε από δύο κατευθύνσεις και μάλλον χρησίμευε για ανάρτηση και όχι για τοποθέτηση νήματος. Ολόκληρη η επιφάνεια του εργαλείου έχει υποστεί έντονη κατεργασία με απόξεση και τριβή. Η λειτουργική επιφάνεια του ενεργού άκρου, ισχυρά λειασμένη από τη χρήση, εκτείνεται σε μικρό μήκος. Πιθανότατα χρησιμοποιήθηκε για διάτρηση μαλακών υλικών, όπως δέρματα κ.ά.

Στρατούλη 2000, 312, αρ. 7, εικ. 19.1.7. Παράλληλα: Στρατούλη 1993, 512, 2.2., σχ. 8.3.

Μ.Κ.

158. Bone awl (piercing tool)

Theopetra Cave Documentation and Education Center (9/ΘΕΟΠ/97)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Bone of a carnivorous animal
Intact.
L. 0.064. W. 0.014. Diam. (hole) 0.004.

Tool with a thin, sharp, active tip made from the Intact fibula of a small carnivore. A perforation near the base was drilled from opposing sides, probably for suspension rather than threading. The entire surface of the tool has been heavily worked by scraping and abrasion. The working surface of the active end is heavily polished over a short length, probably used for piercing soft materials such as leather.

Στρατούλη 2000, 312, n. 7, fig. 19.1.7. For similar examples, see Στρατούλη 1993, 512, 2.2., fig. 8.3.

Μ.Κ.

159.

159. Χάλκινο αιχμηρό εργαλείο με οστέινη λαβή

Κέντρο Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης Σπηλαίου Θεόπετρας (1507/ΘΕΟΠ/06)
Προέλευση: σπήλαιο Θεόπετρας Τρικάλων
Πρώιμη Εποχή Χαλκού (3200/3100–2000 π.Χ.)
Χαλκός και οστό
Σχεδόν ακέραιο (η οστέινη λαβή είναι σπασμένη κοντά στο ένα άκρο).
Οστέινη λαβή: Μήκ. 0,071. Διάμ. 0,011.
Χάλκινος οπέας: Μήκ. 0,026. Πάχ. 0,003.

Οστέινη λαβή κυλινδρικού σχήματος με διαμπερή οπή στον κατά μήκος άξονα, στην οποία κατά πάσα πιθανότητα στειλεωνόταν χάλκινος οπέας που βρέθηκε μαζί. Ίχνη πράσινου χρώματος που διακρίνονται πάνω στην οπή της λαβής ενισχύουν τη συγκεκριμένη υπόθεση. Το εργαλείο εντάσσεται χρονολογικά στην ΠΕ ΙΙ-ΙΙΙ περίοδο, όπως αποδεικνύει και σχετική χρονολόγηση με άνθρακα-14 της οστέινης λαβής και, σύμφωνα με την ανασκαφέα, αποτελεί ένδειξη ότι το σπήλαιο συνέχισε να αποτελεί τόπο ιδιαίτερης σημασίας και συμβολικό προορισμό ακόμα και μετά το τέλος της Νεολιθικής.

Kyparissi-Apostolika 2018, 232–233, εικ. 21.4.c.

Μ.Κ.

159. Sharp bronze tool with bone handle

Theopetra Cave Documentation and Education Center (1507/ΘΕΟΠ/06)
Provenance: Theopetra Cave, Trikala
Early Bronze Age (3200/3100–2000 BC)
Bronze and bone
Almost intact (the bone handle is broken at one end).
Bone handle: L. 0.071. Diam. 0.011.
Bronze piercer: L. 0.026. Th. 0.003.

Cylindrical bone handle with longitudinal through-hole, in which a bronze piercer, found nearby, was probably hafted. Green staining around the hole supports this hypothesis. The tool is attributed to Early Bronze Age II-III, as indicated by radiocarbon dating of the bone. According to the excavator, this object is an indication that the cave of Theopetra continued to be a place of special symbolic importance, even after the end of the Neolithic.

Kyparissi-Apostolika 2018, 232-233, fig. 21.4c.

M.K.